material este relatat un episod din lupta muncitorilor din Iaşi împotriva legilor pentru reglementarea conflictelor de muncă, mai ales legea Trancu-Iaşi.

Revista mai cuprinde recenzii şi note bibliografice şi cronica ştiinţifică (p. 281—324).

A. Prună

J. D. DUROSELLE: *L'idée de l'Europe dans l'histoire*, Préface de Jean Monnet, Paris, Denoël 1965, 345 p.

Pentru cine studiază istoria relaţiilor internaţionale din secolul al XIX-lea şi, mai ales, al XX-lea, numele lui J. B. Duroselle este bine cunoscut; continuînd orientarea dată în acest domeniu de P. Renouvin şi contribuind la clarificarea ei, istoricul francez a întreprins valoroase cercetări care i-au adus îndreptăţite elogii. De data aceasta, J. B. Duroselle se îndepărtează, într-o anumită măsură, de la preocupările sale obişnuite, propunîndu-şi cercetarea unei teme devenită, datorită transformărilor economico-politice din ultimele două decenii, un subiect „en vogue" pentru unii istorici din Europa occidentală. Printre cercetările acestora, lucrarea la care ne referim ocupă un loc deosebit. Fără îndoială, influenţa unor idei politice integraţioniste este prezentă şi aici — să nu uităm că J. B. Duroselle este director la Centre Scientifique des Etudes Politiques din Paris; dar autorul vorbeşte în primul rînd ca istoric. El critică pe acei cercetători care caută să transpună în trecut unele realităţi contemporane din Europa occidentală, încercînd să le găsească o filiaţie chiar din antichitate şi subliniază că aflarea unor precursori ai ideii unei Europe unite constituie un scop cu totul secundar al lucrării sale; ceea ce i s-a părut interesant a fost mai ales de a determina ce idei şi-au făcut oamenii despre noţiunea de „Europă" de cînd există ea.

Această prezentare este făcută în mod cronologic începînd din secolul al VIII-lea î.e.n. — cînd termenul este întîlnit pentru prima dată — şi pînă în 1945, autorul oprindu-se atît asupra unor fenomene care au determinat conţinutul noţiunii de „Europa" cît şi, mai ales, asupra ideilor legate de ea (îndeosebi ale intelectualilor şi oamenilor de stat), idei care, în funcţie de împrejurările istorice concrete, au avut o evoluţie sinuoasă. O prezentare a lor nu ne-ar putea da decît o imagine trunchiată; am preferat, de aceea, să ne limităm la expunerea clasificării diferitelor sensuri pe care le-a avut noţiunea timp de 28 de secole.

J. B. Duroselle distinge trei asemenea sensuri sau „planuri suprapuse": Europa geografică, Europa civilizaţiei, Europa unităţii.

Primul sens — de altfel cel mai vechi — cu toate că este mai precis, nu a avut totuşi un conţinut identic în toată perioada. Faptul este evident mai ales în ceea ce priveşte înglobarea sau nu a unor regiuni nedelimitate exact de mări (frontiera Europei cu Asia a fost plasată pe linii diferite între Bug şi Ural) sau a insulelor britanice.

În ceea ce priveşte Europa civilizaţiei, ea îi apare autorului — spre deosebire de alţi istorici — ca fiind constituită din o diversitate şi contradicţie necunoscută în restul lumii, „diversitate şi contradicţie care sînt inerente fiecăreia din naţiunile noastre şi care sînt într-un cuvînt, dacă putem spune astfel, singura lor trăsătură comună" (p. 319).

În sfîrşit, Europa unităţii — l'Europe de l'unité". Folosind însă acest termen categoric, cu implicaţii politice, Duroselle subliniază în acelaşi timp că, de fapt, în decursul secolelor au existat, din acest punct de vedere, mai multe „Europe", a căror diversitate este extremă. În acest sens el distinge patru categorii:

1. Unitatea după un principiu (catolicismul), creată de Carol cel Mare şi visată apoi de papii şi împăraţii din Evul mediu;

2. Unitatea prin forță, aplicabilă parțial la Carol cel Mare, dar mai ales la Hitler și Napoleon — cu toate deosebirile dintre ei — unitate care nu putea fi decît efemeră;

3. Unitatea în diversitate, forma cea mai complexă și, am adăuga noi, cea mai frecventă. Ea presupune existența unor state independente care recunosc unele interese comune; ea s-ar concretiza în predominarea unor principii ca echilibrul european, dreptul public european, dreptul naționalităților, balanța puterilor, principii care se impun pe rînd, cu unele intermitențe, din secolul al XVI-lea pînă în secolul al XX-lea.

4. Unitatea prin acord reciproc, idee întîlnită încă la pacifiștii din secolele XVI—XVIII dar mai ales la unii gînditori din secolele XIX—XX, după primul război mondial ea fiind împărtășită chiar de unii oameni de stat (Briand); să remarcăm însă că la aceștia din urmă, cu toate proiectele unor organisme continentale, Europa trebuia să rămînă compusă din state independente.

Fără a împărtăși unele concepții integraționiste ale autorului și regretînd lipsa unei bibliografii sistematice, subliniem în același timp că, prin bogăția informațiilor și prin multe din interpretările sale, lucrarea lui J. B. Duroselle se impune ca o realizare valoroasă, depășind cu mult scopul pe care și-l propune, acela de a contribui la „defrișarea" problemei.

V. Cristian

LOUIS C. D. JOOS: *Scurtă istorie a Africii negre*, Editura politică, București 1966, 470 p.

Cartea lui L. Joos „Scurtă istorie a Africii negre" publicată în traducere de Editura politică, este o sinteză a evoluției istorice a continentului negru începînd din cele mai vechi timpuri și pînă în zilele noastre.

Din conglomeratul de formațiuni statale, autorul a selectat pe cele mai reprezentative, oferindu-ne interesante date cu privire la formarea principalelor state africane; Etiopia, Mali, Congo și altele. În redarea evenimentelor autorul a urmărit în permanență ideea legăturilor care au existat întotdeauna între Africa și Europa, deși existau deosebiri între evoluțiile lor istorice.

Prima parte a cărții se încheie cu o succintă prezentare a politicii marilor state europene, Anglia și Franța în special, față de țările din Africa subliniind, totodată, consecințele negative ale acestei politici pentru dezvoltarea economică, socială și politică a acestor țări.

Partea a doua a lucrării este rezervată descrierii, în ordine strict cronologică, a evenimentelor istorice care au avut loc în secolele XVIII, XIX și XX. Cum era și firesc, evenimentele sînt tratate în legătură mai strînsă cu istoria Europei. În acest sens, autorul insistă în mod deosebit asupra contradicțiilor dintre țările dezvoltate ale Europei, asupra luptei duse de acestea pentru dominarea continentului negru. Sfîrșitul luptei duse de acestea pentru împărțirea Africii îl consideră a fi în anul 1907, an care în concepția autorului marchează începutul colonialismului modern. În continuare se prezintă un succint tablou al situației Africii negre sub regimul impus de străini, a condițiilor economice, sociale și politice a țărilor africane în preajma primului război mondial. Autorul se oprește apoi la analiza evenimentelor legate de primul război mondial, la consecințele războiului pentru continentul negru.

Ultima parte a lucrării este rezervată unei descrieri succinte a istoriei Africii în timpul și după cel de al doilea război mondial, a luptei pentru independență națională din această perioadă.

Prin datele interesante pe care le oferă lucrarea vine în sprijinul acelora care doresc să-și îmbogățească cunoștințele despre Africa neagră, constituind și o bună bază de plecare pentru cercetările viitoare.

A. Filimon